

29.8.2024

Ruokavirasto
Kirjaamo
PL 200
00027 RUOKAVIRASTO
kirjaamo@ruokavirasto.fi

Lausunto Ruokaviraston ohjeista Elintarvikevalvojan käsikirja ja Hallinnollinen osaaminen

viitteet 2178/04.02.00.01/2024 ja 3636/04.02.00.01/2024

Ruokavirasto on pyytänyt lausuntoa ohjeluonnoksista Elintarvikevalvojan käsikirja ja Hallinnollinen osaaminen. Eläinlääkärihygieenikkojen yhdistys ry (EHY ry) kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu seuraavan.

Hallinnollinen osaaminen -ohje

Yleistä

Hallinnollisen osaamisen ohjeluonnokseen on kuvattu hyvin elintarvikevalvontaviranomaisen tarvitsema perustietämys hallinnollisista menettelyistä ja se toimii siten hyvin valvontayksiköissä myös osana uusien valvojen perehdytysmateriaalia.

3.6 Asiakkaan kielelliset oikeudet

Kielikysymyksissä ja käännättämisvelvollisuudessa on ollut epäselvyyttä, minkä vuoksi ohjeistukseen toivotaan selkeämpiä käytännön esimerkkejä, milloin on velvoite käännättää teksti ja milloin sitä voidaan pitää vain suositeltavana. Edellytetäänkö aina varmistamaan asiakkaan äidinkieli vai voidaanko riittäväksi katsoa valvojan kokemus siitä, että asiakas on ymmärtänyt käytettyä kieltä, esim. asiakas on asioinut englannin kielellä ja vastausten perusteella hän on osoittanut ymmärtävänsä sitä riittävästi. Tarkennusta kaivataan myös siihen, missä vaiheessa hallinnollista prosessia asiakirjat tulee käännättää eli lähteekö velvoite jo tarkastuskertomuksesta, vai vasta kuulemisesta tai määräyksestä.

4.8.3 Tarkastus

Kappaleessa olisi hyvä selventää, mitä tässä yhteydessä tarkoitetaan auditoinnilla eli viitataan tällä esim. keskusviranomaisen tekemiin auditointeihin vai voidaan jossain tilanteessa Oiva-tarkastus katsoa sen sisällöllisen luonteen perusteella auditoinniksi.

Ohjeessa on annettu esimerkki, mitä asiaa ei katsota hyväksytyksi syyksi ennalta ilmoitettuun tarkastukseen. Kuvaavaa olisi saada myös jokin esimerkki syystä, joka voidaan katsoa hyväksyttäväksi perusteeksi.

4.9.4 Hallintopäätöksen tiedoksianto

Yleistiedoksianto on valvontayksiköille vieraampi tiedoksiantotapa ja hyväksytyssä käytännön toteutustavassa on tapahtunut muutoksia. Tämän vuoksi ohjeessa olisi hyvä kuvata käytännönläheisemmin, miten yleistiedoksianto tapahtuu esim. hyödyntäen viranomaisen verkkosivuja.

Elintarvikevalvojan käsikirja

Yleistä

Käsikirjaluonnoksessa on kattavasti kerätty yhteen lähteeseen tietopaketti elintarvikevalvontaviranomaiselle ja sen rakenne sisällysluettelo-sivupalkilla toimii hyvin tiedonetsintään laajasta materiaalista. Tämäkin kokonaisuus toimii erinomaisena tukena perehdytyksessä ja yhdenmukaistaa valvontakäytäntöjä.

Käsikirjaan tulisi sisällyttää myös virtuaalikohteiden ja kotitoimijoiden valvonta.

Käsikirjaluonnoksessa ohjeistetaan vahvasti siihen, että tarkastuskertomuksessa kaikki huomiot tulee tukea lakitekstillä (3.2.4 Lakitekstiin viittaaminen). Vaikkakin on ehdoton lähtökohta, että vaatimusten tulee nojautua lainsäädäntöön, on esitetty muotoilu tarkastuskertomuksen kirjoitustyötä selkeästi hankaloittavaa ja ennen kaikkea lukijalle haastavampi. Vaikuttavassa valvonnassa keskeisintä on se, että toimija ymmärtää selkeistä ohjeista, miten hänen tulee toimintaansa korjata. Lakiteksti ei muotoilultaan ole lähtökohtaisesti selkeää ja vielä epäselvemmäksi se tulee, kun pitkistä teksteistä irrotetaan asian kannalta vain oleellisia kohtia. Valvojalle on hyvä antaa tilaa asiantuntijana harkita, mikä kohta tarkastuskertomuksesta on aiheutta selkeyttä lakiviitteellä ja miltä osin selkokielinen huomio on riittävä, vaikkakin sen taustalla on yhtäläisesti laista tuleva vaatimus. Päätöstekstien perusteluissa selkeät lakiviitteet ovat luonnollisesti keskeisiä. Resurssitehokkaan valvonnan mahdollistamiseksi tulee ennemmin etsiä mahdollisia kevennyksiä raportointiin, kuin lisätä vaatimuksia.

Osa 1

Käsikirjassa tulisi välttää päällekkäistä ohjeistamista asioista, joista on ohjeistettu toisessa voimassa olevassa ohjeessa. Lausuttavana olevassa hallinnollinen osaaminen -ohjeessa on kuvattu paljon yhtäläistä, mitä on kappaleessa 1.3.3.

Osa 2

2.2.1 Mitä vaaroja elintarvikeketjussa esiintyy?

Käsikirjassa annetaan esimerkki: "Terveysvaaraa ei välttämättä aiheudu, jos esimerkiksi korkeamman hinnan tavoittelemiseksi kuohuviiniä väitetään samppanjaksi.". Esimerkit ovat erinomaisia apuja ohjeen soveltamisessa käytäntöön, mutta niissä olisi hyvä hyödyntää vain elintarvikevalvontaviranomaisen toimivaltaan kuuluvia esimerkkejä sekaannusten välttämiseksi.

2.3.2 Valvontahistoria ja sen sanelema tarkastustiheys

Tähän ohjeeseen olisi tarpeellista selkeyttää valvontayksiköissä edelleen eroava käytäntö C- ja D-arvioiden käytössä. Oiva-arviointiin olisi syytä saada selkeä ohjeistus siihen, miten Oiva-arvioinnit ja pakkokeinot halutaan yhdistettävän. Onko C-arvio vain kehoitus ja D-

arvio annetaan suoraan, jos epäkohdan takia lähdetään kuulemaan tai suoraan kiiretoimenpiteisiin. Nykyisellään C-arviollakin voidaan lähteä hallinnollisiin pakkokeinoihin ja D-arvio on varattu niille, jotka eivät korjaa edes määräyksen voimasta. Tulkintaeroilla on vaikutusta arvosanajakaumiin, joita hyödynnetään tilastollisissa vertailuissa.

2.4.3 Valitse asiakokonaisuudet ja arviointiohjeiden rivit

Valvontayksiköissä ei ole tosiasiallista mahdollisuutta toteuttaa tai järjestelmää seurata, että jokaisessa valvontakohteessa tulisi tarkastetuksi kaikki sen toimintaa koskevat Oiva-rivit vähintään kerran kolmessa vuodessa. Tämä asia korostuu erityisesti kohteissa, joiden tarkastustiheys on kerran kahdessa tai kerran kolmessa vuodessa. Mikäli Oiva-rivien kokonaisuus tulevaisuudessa uudelleen harkitaan ja teemallisia kokonaisuuksia yhdistellään samaksi Oiva-riviksi, on mahdollista uudelleen harkita, pystytäänkö sinänsä perusteltuun tavoitteeseen sitoutua valvontayksiköissä.

2.4.7 Valitse valvontatoimenpiteet riskien perusteella

Käsikirjassa on uusi termi "huomautus". Valvontaa selkeyttää, kun terminologia pidetään selkeänä ja yhdenmukaisena kaikessa ohjeistuksessa. Toiminnanharjoittajan tulisi kaikessa toiminnassaan noudattaa lainsäädäntöä ja uusi "huomautus"-termi voi hämärtää tätä rajaa, milloin lainsäädännönvastaisuus tulisi kehottaa kuntoon ja milloin huomauttaa.

Osa 3

3.2.3 Valvontakirjanpito ja tulosten julkistaminen

Käsikirjassa sanotaan: "Laadit kaikesta virallisesta valvonnasta viipymättä eli 10 vrk kuluessa kirjallisen tarkastuskertomuksen.". Ruokaviraston määräyksessä elintarvikevalvonnan valvontatiedoista (12/2021) on kuitenkin määrätty: "Oiva-raportti on lähetettävä toimijalle julkistettavaksi kymmenen työpäivän kuluessa valvontasuunnitelman mukaisen tarkastuksen tekemisestä tai valvontajakson päätyttyä.". Käsikirjaan tulee yhdenmukaistaa aikamääre Ruokaviraston määräystä vastaavaksi eli vuorokausien sijaan puhua työpäivistä.

Heidi Öjst
Johtokunnan puheenjohtaja